

també provaven la impossibilitat del canvi de *Çavit* en *sibit*: çon s'és vist que mots com *marit*, *grafit*, *escarrit* etc. s'hagin pronunciat amb *i-i* (*mirit etc.) com *Civit*? *Lavit* del Penedès es pronuncia *lobit*, naturalment.³

L'ETIM. real no ha estat conjeturada seriosament, si bé en forma insuficient, més que per M-Lübke i per mi (E.T.C. I, 265, i DECat II, 625b18-23), que ara en donaré la demostració. És clar que si M-Lübke (BDC XI, 5) insinuà que podia ser pre-romà fou a la lleugera, a falta de cosa millor —en ocasió de dir-ho del casual parònim *Civis*.

Però ací es tracta d'un NP d'origen aràbic, com el de tants moriscos que hi havia a la baixa Segarra, veg. la llista que dona de moriscos segarrrens de 1400, copiada de l'arxiu de Cervera i p. p. Duran i Sanpere; i els molts que Mn. Segura donà a conèixer de l'Arxiu de Sta. Coloma de Queralt. Altrament, en aquesta latitud, els arabismes toponímics ja sovintegen; i més al Nord i tot: *Calaf*, *Belianes*, *Nalec*, *Salmella*, *L'Eucaria*, *Aumenara*; i allí prop, el mossàrab arabitzat *Granyena*.

Es tractava, en efecte, d'un nom propi dels moriscos del Migjorn català i dels valencians, murcians i magrebins. Un Abraham *Çebit* i un *Abdalla Cibit* figuren en les nòmines dels sarraïns del Coll de Rates, entre Tàrbena i Benissa, en l'any 1404 (p. p. Mateu i Llopis, *Misc. Fabra*, p. 51, § XII, 4, 5); *Cudi-a-civit* era la primera i més important de les 21 «quadrillas» en què es dividia el territori de l'Horta de Múrcia, repartit per Alfons X, cap l'a. 1270: que així figura, passim, en el *Rept.* de Múrcia, p. p. Torres Fontes, p. 4.27 ss.: és clar que és àr. *qudia* 's-Sibit' 'el turó de *Sivit*'.

Encara avui, a Algèria, *Säbit* NP (GGAlg). També ha deixat altres rastres en la toponímia catalana i en la portuguesa. *Molí d'en Civit* o *sëbit* (Coves de Vinromà XXVIII, 141.8), Font de l'Encivit < *as-sabit*, te. Tiurana (XVIII, 37.14). Joaquim da Silveira va publicar una nota sobre els NLL portuguesos *Cevide* i *Cebido* (RLus. xxxv, 57, 58, 59) que el situa i documenta ja antigament, sense encertar a veure'n l'etimologia (no de SINAPETUM que hauria donat en portuguès *Seabedo).

Són derivats de l'arrel pan-aràbiga *sbt* 'descansar', i 'viure o ser lleuger'. D'aquí secundàriament, usos adjectivals: 'lleuger', 'llest', 'habílíssim, astut' (Kazimirski, en les formes *sabt* i *säbüt*) irònicament o altres vegades mig-pejoratiu: *säbt* «swift, excellent (horse)» (en el Firuzabadí i el Tağ al-Arús (Lane, 1228, 435), «young man, ill-natured and bold, daring» (Firuz., lin. 39); «a man cunning, possessing intelligence, sagacity, excellent judgment» (Firuz., Tağ-al-A.). També *subat* id. (Firuz. Tağ al-A.); en l'altra acc., *sibtân* «foolish», «perplexed» (Lane 1288c); *säbüt* «a camel that goes the pace», també *sabti* «bold, daring, sharp» (des del *Djahhari* i el *Firuz*).

No cal dir que aquesta arrel en àrab era tan antiga com l'idioma, car *subät* 'repòs', i el verb, en el sentit de descansar, ja figuren a l'Alcorà (VII, v. 63; Penrice, p. 165). I que restà ben viva en l'àrab d'Occident;

així a Algèria: Beaussier, 455; *Säbit* «rivière dont le cours est tranquille», *sabta* «longe pour aiguïser le rasoir», *sabâta* «baïonnette», *sabat* «grande peau de bouc», *masbüt* participi, a la zona de Constantine (Lentin). En RMa *säbit* participi actiu 'que descansa, reposat', i nom d'acció del verb *sbt* 'descansar', junt amb *sabt*, *subut*, *subuta*. Del *subät* 'somni letàrgic' ve el cat. *subet*, *subec* 'son fort, modorra', des del *Spill* de Jaume Roig, fins a l'ús tan popular que avui té aquest mot a les Illes, com s'ha demostrat abundantment en el DECat VIII, 130-131); i ja *sabäti* 'letàrgic' en les 1001 *Nits*, en l'epípci Boqtor i en l'algerià Humbert (veg. Dozy, *Suppl.* I, 624).

D'aquests múltiples usos adjectius, elogiosos els uns, irònics o pejoratius els altres, és clar que vingué l'ús de *säbit* com a NP, que hem documentat entre els nostres moriscos, i que sembla haver estat descabdellat predilectament en l'àrab del Magreb i d'Espanya. Com a nom d'algun morisc, fincat en la Baixa Segarra, quedà en el nom del llogaret de *Civit*: així es comprèn que aquest nom de gent mal mirada, no arribés a surar més que després de l'E. Mj., i ben poc abans del S. XIX. I es comprèn que com a cognom, sigui peculiar del Sud del Principat: *Alcm* només el troba en set pobles, tots de la zona d'Agramunt, Valls, Barberà, Falset, Espluga de Francolí.⁴

¹ En el benemèrit llibre *Els Topònims de la Segarra*, pp. 115-117. — ² *Cartas de Población y Franquicia de Cataluña*, Md., 1969 de riquesa i bona crítica ben conegudes. — ³ Fora d'aqueixes cites Turull en dona del lloc *Ça Vit de Bordell* en tres o quatre fogatges inèdits, dels Ss. XIV-XVI, que prou deuen referir-se (no estan al nostre abast per comprovar-ho) a aqueixa part de Segarra. Deuen ser del *Ça Vit* en qüestió. Però ignorem on era aqueix *Bordell* o *Bordelo*; Duran i Sanpere (en el *Ll. de Cervera*, 72) no el localitza. Turull es funda en el fet que hi havia les aigües del riu de Cervera (que a *Civit* només hi té les deus més altes), un mapa del Sr. Guiu i Sanfeliu (de Tàrrega 1981) i sobretot en la seva pròpia petició de principi etimològica, relativa a *Civit*. L'única dada que tenim de l'existència d'una església en el *Ça Vit* segarrrenc és en una llista de parròquies p. p. Junyent (a. 1331) de l'«ecclesia de *Ça Vitha*» (*Misc. Griera*). Devia ser una església d'existència fugaç: res més se'n sap ni figura en les llistes de parròquies vigatanes dels Ss. XI-XII, p. p. Mn. Pladevall. — ⁴ Deixo enlaire per a estudi més detingut revisar si vénen també d'aquí l'adj. irònic *sabit*, *-ida* de Jaume Roig (DECat VII, 517a50 ss.); i el NL de Montaverner *La Foia Sebeta* (XXXII, 100.5).

CLADELLS, Sant Miquel de ~

Poble i antic municipi de la comarca de la Selva, agregat l'any 1972 a Santa Coloma de Farners.

PRON. MOD.: *sam mikél də klabéls*, oït a Hostalric per Casac. i al Pedró per JCor. *Cladells* és poc popular i el nom se sol estrafer en Clavells. També és conegut com *Sant Miquel del Sot de Vallors*.